

Avsked från Gud

En sökning efter hopp i undergångens tid

Johanna Gry Masche-No, i november och december 2018¹

Bakgrund

Jag kom till tron som vuxen, drygt tjugo år sedan. Det var genom en sträng katolsk familj, att jag började besöka söndagsmässorna och upplevde ett lugn, som förde mig bort från vardagens jäkt och till de viktiga frågorna i livet. Nästa steg var att jag insåg att Bibelns moral inte tjänade till att begränsa och göra livet surt som jag hade trott tidigare, utan till att vägleda så att livet blir bra. Småningom började jag tro på en gud som vill oss människor väl och som hjälper oss leva ett positivt liv. Jag kom också ihåg att jag året innan, på en semesterresa genom Portugal och på ett ställe vid sydkusten som passande nog hette Ponta da piedade, haft en spontan tanke att dit ville jag bli förd efter döden och få min aska strödd ut i havet. Utan tro på någonting utöver det här jordelivet gav den tanken ingen mening, men nu, med tro, blev den nästan till en profetia om Guds existens.

Småningom insåg jag att katolska varianten på den kristna tron inte övertygade mig: påven, den katolska sexualmoralen, att värnplikten bejakas enligt katekesen, att man är ålagd att tro på Marias himmelfärd. Jag provade därför den protestantiska kyrkan, där jag blev döpt 1997-11-16. Kort därefter blev jag ihop med vad som skulle bli min fru och som jag hade lärt känna i denna kyrka – ytterligare ett bevis på att jag hade hittat rätt och fick nu även min fina fru som gåva av Gud. Sedan dess har vi båda varit mycket aktiva i församlingarna där vi bodde, varit med i eller vid behov grundat samtalsgrupper, sjungit i kören eller även lett en, varit kyrkvårdar, bakat till kyrkkaffet och regelbundet besökt söndagsgudstjänsterna. Vi läser i Bibeln varje morgon och jag har varit engagerad för min liberala tro, till och med skrivit två romaner med starka teologiska inslag².

Problemen började när vår kyrkoherde vidarebefordra konfidentiell information, flera gånger, och vikarierande komministern skriftligen och grundlöst beskyllde mig för att ha förtalat honom. Småningom ledde detta till att jag anmälde båda hos domkapitlet, men trots att kyrkoherden helt uppenbart lämnade osanna uppgifter ledde anmälan inte någon vart. Jag är mycket besviken på domkapitlets och biskopens bristande ansvarstagande. Händelserna föranledde kyrkorådet att först utpeka mig som arbetsmiljöproblem, inte svara på brev och slutligen bokstavligen hänga ut mig som någon som man inte kan ha förtroende för och avskeda mig som kyrkvård, allt detta utan att ge mig ens tillfälle att förklara mitt agerande. Min fru och jag lämnade då Svenska kyrkan i protest. Kyrkans regelverk omöjliggör att bli medlem i en annan församling, och även om vi blev aktiva annanstans, så tilläts vi alltså inte bli medlem där. I vår ursprungliga församling har man förresten senare betalat stora summor för att bli av med kyrkoherden. Komministern och över huvud taget nästan samtlig personal har slutat för länge sedan.

Jag fick även uppträdesförbud i Åhus kyrka, där jag egentligen skulle ha sjungit och berättat om min väg till att identifiera mig som transgender. Anledningen var min roman "På okänd väg", där en anställd gjorde helt felaktiga påståenden om innehållet, och när jag påpekade att de var felaktiga, hänvisade hon till kyrkoherden, som också menade att det skulle kunna skada församlingens anseende ifall bokens författare skulle uppträda. Detta har också

¹ Denna essä hade inte varit möjligt att skriva utan engagerad hjälp från ett flertal personer, både kristna och ateister. För att inte avslöja innehållet av konfidentiella samtal eller mejl måste de tyvärr förbli anonyma, men även om de inte nämns med namn, så kommer de för alltid finnas i mitt hjärta.

² Jensen, J. (2016). *På okänd väg*. Kristianstad: Vingars förlag. / Jensen, J. (2018). *Mördarens dotter*. Kristianstad: Vingars förlag.

sårat mig väldigt mycket. I romanen "Mördarens dotter" har jag skrivit vad jag anser denna kyrkoherde som. Den anställda som inte ens lyckades formulera sin kritik ordentligt befann jag inte värd att ta upp i boken över huvud taget.

Utöver dessa bedrövliga upplevelser i kyrkans namn och det gnagande faktumet att inte få lov att tillhöra vår nya församling på riktigt, blev jag också kroniskt missnöjd med gudstjänsterna, framför allt högmässorna i Trefaldighetskyrkan, ett otrevligt skrytbygge av en makthungrig kung. Högmässorna sträcker sig inte sällan över en och en halv timme, med massvis med illalåtande liturgiska sånger och i regel meningslösa predikningar, pompösa processioner med kors och ljus, där ofta en av ljusbärarna, som också delar ut nattvard, är känd för sina högerextrema publiceringar såsom att alla terrorister är muslimer eller att tyska nazisterna har varit ett vänsterparti. Vad som slår mig är dessutom naiviteten hos kyrkofolket: troende som yttrar sig begeistrat över predikningar utan innehåll, människor som menar att tron är väldigt viktig för dem, men som inte hittar någonting i Bibeln, tydligen alltså aldrig läser i skriften som borde upplysa dem om vad de egentligen tror på. En gång frågade jag en man i åttioårsåldern, som under många år lett en bibelsamtalsgrupp, den enligt mitt tycke väldigt närliggande fråga varför evangelisten betonar att Jesu under skulle förbli hemliga. Mannen hade aldrig ens ställt sig denna fråga. Jag listade sedan själv ut att det måste vara så att Jesus blir till messias först genom korsdöd och uppståndelse, och undren är därför "före sin tid", Jesu egenskap som messias därför ännu fördold. Hur kan det vara möjligt att man är aktiv i sin tro under årtionden, utan att någonsin fundera över de bibliska berättelsernas innebörd? Helt obegripligt för mig, och jag som tänkande människa har ofta känt mig alldeles främmande, omgiven av denna allmänna naivitet. Undantag finns, ungefär två av tio präster i församlingen håller predikningar som är värda att lyssna till.

Men vad som påverkat mig mest, det var insikten att massutdöendet har börjat, som på sikt kommer att slå ut mänskligheten. Läser man nyheterna, så är detta ett uppenbart faktum. I slutkapitlet av "Mördarens dotter" har jag samlat evidensen som var tillgänglig vid årsskiftet 2018; sedan dess har vi haft en rekordtorka, plasten i havet, döendet av korallreven, insikten om att två-graders-målet på uppvärmningen sannolikt inte kommer att räcka till, samtidigt som insatserna för att nå målet är alldeles otillräckliga, allt bekräftar mitt resonemang. Häromdagen läste jag att den rekordhöga koldioxidhalten i luften även leder till havens försurning, som i sin tur leder till planktondöden och därmed till att syreproduktionen slås ut – ytterligare en faktor som oundvikligen leder till massutdöendet och mänsklighetens undergång.

Som jag redan skrev i "Mördarens dotter", så rubbar detta tron. Gud är de levandes gud. Om ingen lever, hur kan Gud finnas? Utsikten på ett himmelrike eller ett nytt, himmelskt Jerusalem, är för mig inte någon övertygande lösning på problemet. Att Gud sviker sin skapelse och förbundet som man kan se, gör det inte trovärdigt att hoppas på att förbundet ska infrias på ett sätt som inte (ännu) går att se.

En god, allsmäktig gud finns bevisligen inte

Ofta har jag hört att Guds existens vare sig går att bevisa eller motbevisa, och jag har trott på detta. Men när jag bestämde mig för att skriva den här lilla essän föreföll det för mig att detta inte stämmer, utan att det kanske är möjligt att motbevisa Guds existens, eller närmare bestämt, att motbevisa att en kärleksfull, allsmäktig gud finns. Eftersom tankarna kan verka vara mer ordnade så länge de bara finns i huvudet än när man faktiskt lägger ner dem, bestämde jag mig för att göra just detta: skriva upp vad jag tänkte och tänka argumentationen rakt igenom. När jag började skriva var ändå min förhoppning att antingen jag, eller någon av experterna som jag delade min skrift med, skulle hitta något avgörande fel i det, så att jag kunde återvända till min tro. Vi ska se vart det landar! Det här andra avsnittet består till

största delen av dessa första kritiska tankar. Delar av mitt resonemang finns redan mer utförligt i "Mördarens dotter", i vad jag kallat för "vittnesbörd om tvivel" (s. 251–253) och i slutkapitlet. Dessutom fick jag inspiration av en bok av Alice Miller (1991³). I följande, tredje avsnitt ska jag granska mitt resonemang. Detta tredje avsnitt skrev jag om flera gånger, i takt med att min ståndpunkt utvecklades.

När började kriget i Syrien? Jag har tappat räkningen på alla år av våld och på mina böner om fred för människorna där, om att de får leva utan ångest och i trygghet att få mat och medicinsk försörjning. Men Gud har inte besvarat dessa böner, år efter år. Mycket mindre i mediefokusen är Jemen, även detta ett borgarkrigshärjat land, där oförställbar svält skördar människoliv i stort antal. Men vad jag läste häromdagen är så förfärligt att det överstiger allt förstånd: Normalt skulle i en situation av svält och livsfara antalet nyfödda sjunka kraftigt och befolkningen minska. Istället har Jemen och även andra länder som Afghanistan en befolkningsökning. Hur kommer det sig? Svaret är att flickor och kvinnor blir våldtagna i sådana massor att detta leder till befolkningstillväxt, tvärt emot vad som skulle förväntas i ett land med brist och svält. Ett sådant helvete passar inte ihop med tron på Gud som är kärleksfull. En sådan gud skulle ingripa och skydda sina älskade barn.

Kan detta förklaras med att människorna i Syrien, Afghanistan eller Jemen till största delen inte är kristna och därför inte skyddas av Gud? Nej, Gud låter Mose förkunna att samma rätt gäller främlingar som de egna (5 Mos 1:16, se även 3 Mos 19:34). I Nya Testamentet finns även exemplen av den romerska officeren vars tjänare botas eller samariska kvinnans dotter, även om kvinnan först förödmjukas innan Jesus hjälper henne och dottern. Visserligen skulle man kunna invända att den samariska kvinnan och den romerska officeren trodde på Gud och att invandrare i Israel inte bara fick samma rättigheter, utan även förpliktelsen att följa den judiska religionens bestämmelser. Rent teoretiskt är det alltså tänkbart att muslimer och andra inte omfattas av Guds kärlek. Men alla människor är skapta av Gud och det förefaller orimligt att Gud skulle hata sin egen skapelse. Om Guds kärlek vore villkorad med att man tror på rätt sätt, medan man annars utsätts för Guds hat och förföljelse, så blir Gud till en best. Den sjuåriga flickan i Jemen som svälter ihjäl och kanske inte ens har hört talas om Kristendomen, hur är hennes öde förenligt med en kärleksfull gud? En gud vars kärlek kan bytas mot hat och som njuter tortera en till döds, bara för att man kanske har tappat sin tro, nej, detta är inte någon kärleksfull eller ens rättvis gud, detta är en gravt psykopatiskt störd gud, liksom ett barn som drar ett ben efter det andra ur en fången gräs-hoppare.

En variant på detta är att någonting har orsakat Guds vrede, och när vreden väl har lagt sig, så kommer Gud att agera kärleksfullt igen. Att en allsmäktig gud skulle ha en så bristande impulskontroll att han⁴ blir övermannad av sin vrede och slår omkring sig utan hänsyn till människoliv, är dock orimligt: En allsmäktig gud kan väl inte ha drabbats av en klinisk beteendestörning.

Eller skulle de många lidanden på många ställen i världen kanske kunna vara en del av en större frälsningsplan? Nyligen framfördes en jämförelse i en gudstjänst, där prästen nämnde D-day som gav befrielse för Europa, även om den först ledde till ännu mer våld och död åt många. Jag tror inte på en sådan förklaring. I Nya Testamentet möter Jesus enskilda individer, även i Gamla Testamentet är det tal om t.ex. Abrahams, Isaks och Jakobs gud, inte

³ Miller, A. (1991). *Riv tigandets mur: Sanning byggd på fakta*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Originalt utgivet 1990: Abbruch der Schweigemauer: Die Wahrheit der Fakten). Jag avråder bestämt från att läsa boken utan goda kunskaper i psykologi, eftersom boken är alldeles överdriven och i denna form inte empiriskt hållbar, gör felaktiga påståenden om psykoterapi och utelämnar t.ex. Carl Rogers' samtalsterapeutiska metod och dess teoretiska grunder samt argumenterar baserat på anekdoter istället för systematiska undersökningar.

⁴ Jag använder den manliga pronomen eftersom Gud ofta betecknas med "Herre" eller "Fadern". I princip spelar det inte någon roll vilket kön som tillskrivs Gud eftersom argumentationen ändå kommer fram till att han inte finns.

om allmänhetens gud. Nej, Gud bryr sig om den enskilde människan och därför är det inte trovärdigt att han skulle skita i den lilla jemenitiska flickans öde, för att åstadkomma något större. Det finns inte något större än hon, eller som någon annan människa. D-day-logiken är i högsta grad cynisk.

En variant på detta argument är apokalypsen: Vi läser i Uppenbarelseboken och annanstans om svåra provotider tills Gud till sist belönar de som hållit ut och tar bort alla deras tårar. Men eländet i t.ex. Jemen är så ofantligt extremt; om Gud inte kommer på något bättre sätt att organisera vår frälsning, så kan jag bara säga, nej tack till ett sådant stolpskott till gud.

Ytterligare ett argument emot att Gud kommer att göra allt bra till sist drar en parallell till att en sådan tro är lika som en medberoende familjemedlems tro att en alkoholist skulle komma att ändra sitt beteende. Om en alkoholist inte får ordning på sitt drickande, så är det ingen idé att tro på löften att från och med imorgon så kommer allt att vara bra och personen i fråga den mest kärleksfulla man kan tänka sig. Om Gud inte lyckas ge sin kärlek i denna värld som vi kan se, varför ska vi förlita oss på att han kommer att lyckas i en framtida värld som vi inte ännu kan se? Det finns ingen anledning till en sådan tro.

Eller är kanske Guds moral högre än vi själva begriper, så att vad som förefaller orättvist lidande ändå är god? För detta skulle tala att Gud per definition är större än vårt förstånd och hans planer därför inte begripliga. Men vi är skapade som Guds avbild, Bibeln är full av etisk vägledning, att inte förvränga rätten, att göra tillgängligt åt alla vad de behöver för att överleva, till och med rätten till att ha en vilodag. Allt detta skulle förlora sin mening om dessa etiska principer inte skulle gälla Gud. Varför får vi då inte slå ihjäl varandra själva? Det borde ju också vara "god", i alla fall ibland, om det kan vara god när Gud gör det. Nej, det är inte meningsfullt att å en sida postulera etiska principer som gäller människan, och å andra sidan anta att det kan vara etiskt när Gud gör motsatsen. Som mest kan man tänka sig att motiveringar skiljer sig åt, varför man ska eller inte ska göra vissa saker och ting, men att människor ska vara rädda om varandra, medan Gud ska tortera och döda dem, det är absurt.

En utväg skulle kunna vara att människor utsätts för påfrestningar, tortyr eller rentav mord i uppfostringssyfte: "Herren tuktar den han älskar och agar den son han har kär" (Ord-språksboken 3:12). Det är en perverterad kärlek som innebär våld. Av goda anledningar hör aga inte till barnuppfostran i Sverige. Miller (1991) har skarpt kritiserat synen på en gud som påstås uttrycka kärlek genom våld. Hon menar att detta återspeglar samma perversion upplevt hos ens föräldrar, som rättfärdigas genom att även tillskriva Gud detta beteende. Kanske är det så, en annan förklaring skulle vara att människor upplever att hems kheter även drabbas de rättfärdiga, och så tolkas detta som straffar (jfr Job) eller andra handlingar i uppfostringssyfte. Detta skulle svara på teodicéproblemet och ge en skenbar lösning till frågan hur Gud kan tänkas finnas trots att han uppenbarligen inte ingriper på ett positivt sätt. Men detta är ingen lösning: våld passar vare sig i barnuppfostran eller till tron om en kärleksfull Gud.

Kanske Gud vill värna om människans ansvar och låter därför bli att ingripa? Två argument talar emot denna möjlighet: (a) den våldtagna flickan i Jemen, den diabetessjuka gammal som inte får insulin i krigets Syrien, de har inte haft ett val. De lider för att andra inte tagit sitt ansvar. Vad är vitsen med att låta dem drabbas av hemska beslut som inte själva har fattat dessa beslut? (b) Varje ansvarsfull förälder stoppar ett treårigt barn som vill springa ut mot en trafikerad gata. Att lämna ansvaret åt människor har ingen mening om följderna blir för extrema eller mänskligheten till och med dör ut. Det är ungefär som att göra ett massmord i Irak, i syftet att ge landet demokratin. Ja, det tackar de mördade personerna för.

Återstår som sista möjlighet att Gud intar den lidandes roll. Jesus är den lidande människa som är utsatt, förföljd, torterad och dödad. Detta uttalas i Evangeliets berättelse om människorna inför Guds tron som får höra att de hjälpt respektive inte hjälpt Jesus, när de brydde eller inte brydde sig om de minsta och mest sargade medmänniskorna. Jesus själv har

varit helt nere i samband med lidandet och korsdöden, till den grad att han upplevt sig som åtskild från Gud. Gud är alltså med de lidandena. Men om han inte hjälper utan bara är med, så är det samma funktion som ett barns nallebjörn.

En nallebud kan jag vara utan.⁵

Finns något bevis på Guds ingripande över huvud taget? Det mest avgörande för kristen tro är Jesu korsdöd och uppståndelse. Även Paulus skriver att om uppståndelsen inte finns, så rasar hela trosbyggnaden, även vårt hopp om egen uppståndelse (och kanske tanken om att det kan finnas en ny värld när vi förstört vår egen). Men varför finns inte några andra källor för uppståndelsen förutom i Bibeln? Varför sker under såsom att väcka andra från döden inte än idag, till exempel Lazarus som redan börjat ruttna i graven, Petrus svärmoder, lärjungen som somnat under predikan och fallit ur fönstret? En enkel förklaring kan vara att dessa historier om uppväckelser inte är sanna.

Till sist är frälsningsbudskapet i sig inte främjande för den psykiska hälsan. Att Jesu död på korset sonade våra synder innebär att utan Jesu död så hade vi behövt dö i stället. Bortsett ifrån att jag personligen inte är medveten om en sådan avskyvärd skuld, så innebär detta att vi å en sida är älskade (annars hade Gud inte sänt Jesus som räddning), men ändå å andra sidan är värdelösa, genom att ha förverkat våra liv genom en sådan skuld. Ett sådant dubbelbudskap har för länge sedan identifierats som bidragande faktor till psykisk ohälsa. Man älskar det värdefulla, inte det värdelösa. Har Gud skapat skräp, som han nu älskar? Budskapet om Jesu försoningsoffer går inte ihop med antagandet om en gud som ger oss en tro som bygger upp och främjar vår psykiska hälsa. Men om Gud vill oss väl så skapar han en tro som gör gott, inte en tro som bryter ner. Kärleksbudskapet är därför oförenligt med budskapet om en Gud som offerar sin son för våra synders skull.

Sammanfattningsvis så leder de olika förklaringar till lidandet i världen till beskrivningar av en gud som är psykopatisk, beteendestörd, cynisk, ett stolpskott, lik en substansberoende person, oetisk, våldsam, ansvarlös eller en hjälplös nallebud. Alla dessa förklaringar strider mot en bild av en allsmäktig, kärleksfull gud. Påståenden om Guds ingripande, t.ex. att väcka upp människor från döden, är obekräftade och ligger drygt två årtusenden tillbaka i tiden. Slutligen är det centrala kristna budskapet av minst sagt tveksam karaktär när det gäller frågan huruvida den främjar de troendes psykiska hälsa – något som instiftaren till religionen, alltså Gud ifall han finns, borde vara angelägen om. Allt tillsammans kan ses som motbevis mot ett antagande om att det finns en allsmäktig, kärleksfull gud. Om man utgår ifrån att en sådan gud finns, så borde löften om att göra människan väl infrias. Men verkligheten är en annan. Även om vi själva mår hyfsat bra och har övervunnit svårigheter, så talar detta inte för Guds existens, så länge det finns eländet i världen. En sådan slutsats skulle betyda att man bara har räknat positiv evidens, men ignorerat motbevisen.

⁵ Här hänvisade en klok människa till att det kan vara en outhärlig hjälp att åtminstone inte behöva känna sig ensam i sin utsatta situation. Att känna sig accepterad och älskad kan frigöra en förmåga att klara av påfrestningar eller att växa i svårigheter. Jag måste hålla med. Jag har dock två invändningar. För det första sker det alldeles för ofta och hos för många att en närvaro av Gud inte känns. I skrivande stund har jag två närstående personer som mår riktigt dåligt, till den grad att jag fruktar för deras liv. Jag tror inte att de känner Guds närvaro. Inte heller gör de jemenitiska barn som apatiskt ligger och svälter ihjäl på sjukhusen ett intryck av att vara frälsta av Guds närvaro, som jag nyligen har kunnat läsa i en rapport. För det andra blir jag upprört över att Gud, som har lovat att flytta berg om man bara tror, så katastrofalt sviker sina löften. Att lida gemensamt är så mycket mindre än att göra något åt situationen.

Eller har jag sett det för negativt?

Tron på en allsmäktig, kärleksfull gud motbevisas av det pågående massutdöende som kommer att medföra även mänsklighetens undergång. För de som förnekar denna utveckling, så kan jag även hänvisa till den oförställbara misären i länder som Jemen eller Syrien, Afghanistan eller vissa länder söder om Saharaöknen, som ger upphov till samma argumentation. Jag har även tillbakavisat läran om Jesu korsdöd och uppståndelse eftersom den innebär risk för psykisk ohälsa, vilket inte skulle passa till en religion som gåva till människan. Med detta faller de mest centrala byggstenarna av kristen tro.

Jag tror att skribenterna till Bibeln, stora delar av både Gamla och Nya Testamentet, har gjort ett skickligt drag i att beskriva en motsägelsefull, obegriplig gud som straffar sitt eget folk och dödar sig själv på korset. Att dessutom framställa Gud som någon som står över kritik och som kräver att bli älskad gör att jag trots min argumentation känner en viss rädsla om det kanske inte ändå kommer att ske något ont efter att ha kallat Gud ett stolpskott med mera. Denna paradoxala gudsbild i Bibeln gör det omöjligt att motbevisa Guds existens: om det inte finns bevis på hans kärlek, så passar detta exempelvis till bilden av en straffande gud. Men i vetenskapen tillbakavisar man en teori som inte går att testa empiriskt, och man tillbakavisar också teorier som strider mot sig själva. Längre trodde jag att tron på Gud är förenlig med att vara forskare, men nu tycker jag att den snarare kräver någon sorts hjärntvätt och att när man tänker rakt, så blir det en argumentation som den i förra avsnittet. Guds existens är oförenlig med ett vetenskapligt förhållningssätt. Även om jag initialt kände en viss rädsla, som sagt, så upplever jag det som en frigörelse att tillåta mig att tänka alla tvivel rakt igenom och att inta ett perspektiv från utanför det kristna tankebygget.

Men går det att inta ett perspektiv utanför Kristendomen, för att bedöma kristen tro? Är inte Gud per definition större än vårt förnuft, så att det inte går att granska rimligheten i tron? Jo, jag bedömer att detta går och till och med är nödvändigt. I den empiriska vetenskapen, må det handla om världsalltet eller om mikrobiologin och atomfysik, överallt har vi att göra med fenomen som är så mycket mer komplexa och beroende av mer komplexa orsakssamband än mänskligheten någonsin kommer att kunna begripa. Inte heller kan vetenskapen komma fram till absolut otvetydiga sanningar. Men ändå görs hela tiden försöket att komma närmare en sanningsenlig beskrivning och förklaring av verkligheten. Jag tror att det är fullt rimligt att tillämpa samma vetenskapliga undersökningssätt även till frågan om det finns något sådant som en kärleksfull, allsmäktig gud.

Jag har redan antytt det, men kanske bör förtydliga innebörden av det vetenskapliga förhållningssättet som jag kräver. "Vetenskaplig" är naturligtvis inte likbetydande med "garanterat sann". Snarare kan ett vetenskapligt angreppssätt betraktas som en under lång tid utvecklad heuristik för att ha de bästa förutsättningar som står till ens förfogande för att förhoppningsvis närma sig sanningen (Couvalis, 1997⁶). Dessutom finns ett antal antaganden som min argumentation baserar på och luckor i resonemanget. När jag diskuterade huvudfrågan om Gud kan vara god och allsmäktig när allt det förskräckliga händer, så valde jag ett indirekt bevis som gick ut på att alla tänkbara möjligheter att få ihop detta leder till slutsatser som motsäger premisserna, såsom att Gud är beteendestörd och så vidare. Liksom i matematiken, så innebär ett indirekt bevis att man motbevisar premisserna genom att de leder till motstridigheter. Men förutsättningen till min argumentation är att jag har diskuterat *samtliga* möjligheter hur Gud kan tänkas vara kärleksfull och allsmäktig, samtidigt som ondskan pågår. Och det finns förstås inte något sätt att veta om jag inte har lämnat ut just den avgörande möjligheten hur dessa tre ting skulle kunna gå ihop. Förväntningen om att en sådan möjlighet kan finnas är förmodligen inte särskilt grundad, med tanke på att teodicéproblemet

⁶ Couvalis, G. (1997). *The philosophy of science: Science and objectivity*. Thousand Oaks, CA: Sage.

har orsakat huvudbry i årtusenden. Hade någon kommit på en lösning, så hade den förmodligen fått sådan spridning att jag skulle veta om den. En annan kritik kan riktas mot mina mer stödjande argument, till exempel mot att jag betraktar frälsningsläran som potentiellt hälsofarlig: Jag har inte undersökt motsatsen, alltså hur hälsofarligt det är att *inte* ha någon frälsningslära. Inte heller har jag undersökt moderatorvariabler: under vilka omständigheter eller hos vilka personer som denna lära kan vara bra eller dålig för hälsan, och jag har inte lagt fram empiriskt stöd för mina påståenden i denna punkt. Så om jag är ärlig, så måste jag medge att mitt resonemang visserligen *overtyger* mig själv än så länge, men att det inte kan ta i anspråk att vara ett *bevis*.⁷ Ändå tycker jag att en så väsentlig fråga, som den om Gud finns, inte ska avgöras godtyckligt, utan baserat på ett beprövat, vetenskapligt sätt, alltså baserat på ett resonemang likt det som jag har framfört. Efter bästa förmåga kommer jag fram till att invändningarna mot existensen av en allsmäktig, kärleksfull gud är välgrundade. En viss begränsning kan finnas i att jag främst har diskuterat gudsbegreppet utifrån den kristna traditionen. Förmodligen håller resonemanget inte fullt ut när man försöker tillämpa det till andra religioners gudsföreställningar. Jag skulle dock gissa att de flesta tankar gäller även där.

Efter att jag skrev första utkastet till min lilla essä, har jag fått ett antal inspirationer. En kom från Karen Kilbys (utan år) artikel ”Det onda och teologins begränsning”⁸. Hon framför en väldigt lik argumentation som jag emot så kallade teodicéer, det vill säga, försök att besvara frågan hur Guds kärleksfulla allmakt kan tänkas gå ihop med ondskan i världen. Det jag beskrev verka likna ”det fasansfullt onda” som först beskrevs av Marilyn McCord Adams. Liksom jag så kommer även Kilby fram till att de vanliga förklaringarna om hur Gud kan vara god och ändå tillåter det onda, fallerar när det kommer till så fruktansvärt förskräckliga händelser att det bara inte går att rättfärdiga dem. Kilby drar dock en annan slutsats av i princip samma kritik: hon tillbakavisar inte tron på Gud utan menar att teodicéfrågan visserligen är relevant, men en fråga som behöver lämnas obesvarad. Jag tycker att det ändå ger en viss bekräftelse för mina tankars rimlighet att andra har tänkt dem förut. Att stanna vid en uppenbar paradox och mera eller mindre nöja sig med det, tycker jag dock är otillräckligt. Som sagt, leder en teori till motstridigheter, så kan den inte godtas ur ett vetenskapligt förhållningssätt.

Ett flertal personer som jag diskuterade med kom med invändningen att Gud inte *gör* det onda, utan bara *tillåter* det under en begränsad tid och klart tar ställning emot det: att vi människor skall göra det goda istället. Jag medger att jag har varit otydlig här, men det gör inte någon avgörande skillnad om Gud gör det onda eller underlåter att förhindra det. Observera att min diskussion främst handlar om så fruktansvärda händelser att jag inte kan anse dem som försvarbara. Jag hörde också invändningen att om Gud alltid skulle verkställa det goda, enligt mina uppfattningar om vad det ska vara, så blir Gud till något slags automat, men inte Gud som per definition är högre än vårt förnuft. Men om föreställningen om en allsmäktig, god gud leder till en motstridighet så till vida att ”god” och ”gud” inte passar ihop, så kanske är det dags att överge ett sådant motstridigt gudsbegrepp?

En annan inspiration kom från en predikan jag hörde nyligen. Predikanten kritiserade dagens tidsanda för att fokusera enbart på framtiden och dess möjliga hemskheter och försumma det förflutna. Detta stämmer ju in på min argumentation, där just det annalkande massutdöende var anledningen till mina tvivel. Är det inte ändå så att världen har existerat i

⁷ Detta stycke har jag fått inspiration till genom en bok där främst kristna fundamentalister menade motbevisa radikalateistiska åsikter, med andra ord, argumenten åt båda håll var bristfälliga. Dessa brister skärpte dock min blick på svagpunkter i det egna resonemanget. Boken är: Selander, M. (red.). (2012). *Gud och hans kritiker: En antologi om nyateismen*. Stockholm (?): Credoakademin.

⁸ Kilby, K. (utan år). *Det onda och teologins begränsning*. <http://www.artos.se/wp/wp-content/uploads/Karen-Kilby-Det-onda-och-teologins-begr%C3%A4nsning.pdf>

över fyra miljarder år (och kommer att fortsätta existera, bara med väldigt förändrad biologisk mångfald)? Är det inte också så (även detta en tanke ur predikan) att den mänskliga utvecklingen har medfört mycket gott, från läkemedel, minskad barnadödlighet till ökade kunskaper, bekvämligheter och så vidare? Om jag tänker tanken vidare, så kan man kanske säga att det som utgör människan: att växa utöver sig själv, att skapa en kultur, poesi, fantasi, en fri vilja att skänka sin kärlek till någon, allt detta vore inte möjligt om inte människan också skulle utvecklas till en varelse som förbrukar miljöresurser och inse för sent att detta innebär undergången. Nyligen såg jag en ganska bra film, "Arrival" (2016), som bland annat handlar om en kvinna som vet framtiden och väljer att grunda en familj trots att hon vet att hennes man kommer att lämna dem och att hennes dotter kommer att dö tidigt, så att sorgen finns med redan från början. Trots detta väljer kvinnan alltså att föda denna dotter och njuta den korta tiden som lyckan varar. Skulle detta kunna vara en liknelse för världen, att Gud skapar en människa som nödvändigtvis till sist kommer att bereda sig sin egen undergång, men till dess är så värdefull en människa just är?

Jag tycker att detta är en mycket tröstande tanke, att det onda behövs för att över huvud taget kunna njuta det goda. I viss mån, men det gäller inte det fasansfullt onda, så kan man även säga att ondskan behövs för att kunna uppskatta, sträva efter och bestämma sig för det goda (en tanke som jag har läst någonstans, men inte vet källan längre, kanske Kilby och Wikipedia). Om jag tänker ännu vidare, om det bara fanns det goda, så skulle det inte finnas någon motivation till förändring, mycket kulturskapande skulle inte skett om författarna och konstnärerna hade varit fullständigt lyckliga (mina romaner skrev jag i alla fall utav upplevd brist). Kanske är det slutgiltiga paradiset – vars beskrivning i t.ex. Uppenbarelseboken jag upplever som extremt tråkigt – inte en evighet i att klockan tickar oändligt långt, utan en evighet i att tiden upphör att gå alls. Man säger även att någon har gått "ur tiden", när den är död. I så fall är evigheten och döden samma sak.

Men tillbaka till frågan. Jag tycker att denna möjlighet, att kärleksgärningen att skapa en människa som just är mänsklig oundvikligen medför mänsklighetens undergång, den upphäver ändå inte riktigt min kritik. Här har vi en kärleksfull gud, men ändå en något cynisk avvägning mellan det goda och det fasansfullt onda och framför allt är Gud då inte allsmäktig. Han har i så fall gjort ett val mellan olika jordklotsvarianter med eller utan mänskligheten och han har också åtminstone varit så snäll att upplysa oss om allt det förfärliga som ska ske innan undergången (t.ex. Uppenbarelseboken). Och det är kanske med denna förklaring trovärdigt att paradiset och evigheten kommer att finnas, i synnerhet om de ändå bara är liksom döden. Men Gud har i så fall inte förmått skapa en värld utan det fasansfullt onda eller som övergår till sluttillståndet utan de fruktansvärda händelserna, krig, svält och naturkatastrofer, som förmodligen väntar på mänskligheten.

Om jag nu försöksvis ger upp tron på en kärleksfull, allsmäktig gud, finns ändå något kvar? Kan Gud vara kvar ändå, eller något annat i stället? I romanen "Mördarens dotter" lät jag karaktärerna argumentera för att de finns på riktigt, för att de behövs. Och tittar man i kolofonen, så hittar man faktiskt några av karaktärerna som medarbetare i omslagsdesignen, sättningen av inlagan osv. Om detta inte är något bevis på deras existens... Kanske är det liknande med Gud: han finns eftersom han behövs, närmare bestämt, eftersom de troende behöver honom. Gud som en symbol, en metafor, en tankekonstruktion, för att kunna uppleva tröst, mening, vägledning och förmaning, uppmaning och inte minst, för att kunna sjunga de fina svenska psalmsångerna. Det kan till och med finnas en mening i att be: att besinna sig på livets viktiga frågor, att påminna sig om allt gott runtomkring eller att sortera sina tankar.

Å andra sidan finns en risk med att vagga in sig i en osann tro: Budskapet att allt blir bra och Gud tar hand om en om man bara tror kan förmörka insikten att världen faktiskt går åt helvete. Man blir invaggad i falsk trygghet istället för att lära sig hantera realiteten. På så vis blir tron till en fara, och detta ännu mera ifall människor drar sig tillbaka till en ortodox tro

som motreaktion på en obegriplig och hotfull värld. Därifrån är det bara ett kort steg till att diskriminera dem som tror på annat sätt eller som förefaller bryta mot Guds regler. Homofobi och hets mot transpersoner är tyvärr frekvent förekommande i fundamentalistiska kretsar, även i Sverige. Sådana åsikter är perversionser av en tro på en kärleksfull gud och inte representativa för kristendomen som helhet, men det bibliska dubbelbudskapet om en gud som agerar dem som han älskar kanske bidrar till att sådana hatiska tolkningar av Bibeln görs och sprids. Även här i Kristianstad har Trefaldighetsförsamlingen ett nära samarbete med EFS som så sent som år 2017 har fastställt ett manifest emot samkönade vigslar.

Jag skulle alltså avråda från en tro som inte är sann och som förutsätter hjärntvätt av någon sort. Men finns något annat kvar? Det finns en sak som jag absolut tror på, och det är kärleksbudet. Kanske liksom kvinnan i filmen "Arrival", just att livet är så skört och begränsat, det gör det så älskvärt. Även i "Mördarens dotter" kom jag fram till att solidaritet, vänskap, kärlek, också humor och annat som är mänskligt, de är oundgängliga, just i ansiktet av mänsklighetens ändlighet.

– Det där med Gud intresserar mig mindre, erkände Linnéa. Men hur tänker du leva om det inte finns någon längre framtid? Måste det egentligen påverka oss så mycket? Jag menar, det är verkligen trist och vi måste nog alla vara oroliga för framtiden. Men det kommer ju trots allt att fungera för oss i ett antal år till. Vi ska kanske inte gå runt som om vi redan hade dött ut, utan vi finns, Zeinab älskar mig och jag henne, ni älskar varandra, och vi tycker om varandra allihop. Vi har det bra just nu. Och kanske ett tag till. Jag tycker att vi inte ska blunda för det förfärliga som kommer att ske. Men inte heller ska vi glömma bort att njuta av det goda som vi har nu.

Sina ord till trots började hon gråta.

– Ändå är det så synd. Jag älskar livet, nu mera än någonsin. Jag vill hålla fast både livet och varje ögonblick. (Mördarens dotter, s. 483 f.)

– Jag har kollat upp en översättning. Låten handlar om förgängligheten. "Kyss mig, säg mig att du älskar mig. Få mig att le mitt i ett rekviem." Och senare: "Kärlek föds, kärlek dör. I kväll är jag äntligen inte rädd längre. Jag vet att jag ska älska igen, när jordklotet inte roterar längre."

– Amen !

– Låten säger att hon vill uppleva ögonblicket för fullt, älska till det yttersta, njuta av kärleken den sekund som den varar, tolkade Zeinab låten. Och hela hennes melodi, ackompanjemanget, dansarna på husväggarna, som inte riktigt tillhör vår värld längre, allt säger samma sak : Älska så mycket och så länge det går!

– Och det är vi ett exempel på, fyllde Rebecka i. Vi älskar som människor bara kan älska varandra. Det är sant, vi behövs. Och därför finns vi. På riktigt. (Mördarens dotter, s. 485)

Men varför är kärleksbudet meningsfullt? Det blir kanske tydligt när man tänker sig motsatsen: att leva i en värld utan kärlek och utan någon strävan efter det rena, estetiska, kulturen, något som upphöjer mänskligheten över barbariet och kanske över djurlivet (i delar i alla fall), allt detta alltså som utgör mänsklighetens historia och kultur och som kommer att leda till mänsklighetens undergång. Ja, vi blir till sanna människor genom att älska eller åtminstone att sträva därefter. Frågan efter meningen är inte en empiriskt vetenskaplig fråga, utan kanske mera en etisk fråga, men det är alltså fullt möjligt att hitta mening även om eller rentav just därför att världen i delar ser så annorlunda ut än den bör vara. Var är Gud i detta? Ingenstans, nödvändigtvis. Men det går att tänka sig en begränsat mäktig gud som väljer att skapa mänskligheten för den tiden lyckan varar, även om slutet oundvikligen är hemskt. Men då sägs han ju i alla fall vara med och dela olyckan.

Personligen betvivlar jag att jag vill förlita mig på en "begränsat mäktig" gud. Kanske hellre hitta mening i en tillvaro utan Gud. Och därmed slutar min betraktelse där jag absolut

inte ville hamna: i det subjektiva. När mina trostivvel uppkom, kände jag mig allt mera hopplös och övergiven. Sällan att jag tolkade något som Guds ingripande. Ett bönesvar har jag aldrig någonsin upplevt. Enligt Evangeliet ska den som tror kunna säga till ett berg att det ska kasta sig i havet, och så sker detta. Jag tror inte att detta löfte var tänkt vara begränsat till markarbeten, utan skulle kunna överföras till andra tillämpningar. Men icke. Kriget i Syrien pågår trots mina dagliga böner och människor från Syrien har blivit Sveriges största invandrargrupp. Så gjorde jag till sist uppror; andra avsnittet i denna text återspeglar detta. Det var ett uppror liksom det mot min far, som lovade mycket men aldrig höll det och som även kunde göra saker som att önska mig döden till födelsedagen eller att oprovocerat förtala mig inför domstol. Upproret mot Gud skedde under ångest och det var nog så att den här texten tjänade till att lägga ansvaret för mitt beslut på något eller någon annan: om jag inte kan tro, så på grund av objektiva anledningar istället för ett personligt beslut, eller också på grund av att mina ”remissinstanser”, experter av olika sort, inte har kunnat vederlägga mig. Men med tiden insåg jag att det inte fanns något absolut säkert objektiva svar i frågan, om än vad som jag anser som goda anledningar till mitt ställningstagande. Och remissinstanserna kändes som allt mer överflödiga, ju säkrare jag blev i min bedömning. Så återtog jag ansvaret och blev samtidigt trygg i min bedömning.

I mina romaner finns det alltid väldigt fina människor utan tro: Rebeckas moster och Linnéa i ”Mördarens dotter”, huvudkaraktären Ylva i ”På okänd väg”. När jag skrev romanen, så var Ylva tänkt som den mest åtråvärda kvinnan jag kunde föreställa mig. Som transperson blev hon snart min förebild och senare insåg jag hur mycket jag redan liknar henne. Jag trodde inte att detta även skulle gälla hennes livsåskådning, men tydligen är det så det ska vara: Tjugo år av tro har funnit sin avslutning. Jag känner mig liksom frigjort ifrån vad som med tiden blev till en tvångströja. Förhoppningsvis var åren i tron ändå inte någon villoväg utan jag kan bära med mig av dem även utan tro. Jag ska i alla fall fortsätta lyssna till gudstjänster där det finns präster som har något att säga.